

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap”, SOU 2021:2 (Ref. Ju2021/00115)

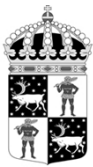
Länstyrelsen i Norrbottens län yttrar sig över delbetänkande ” Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap” SOU 2021:2. Utredningen lämnar förslag på att godkänt prov i svenska och grundläggande samhällskunskap ska vara ett krav för medborgarskap i Sverige, med syftet att stärka medborgarskapets status och främja ett inkluderande samhälle.

Länstyrelsen *avstyrker* förslaget att införa ett krav på kunskaper i svenska och grundläggande samhällskunskap i lagen om svenskt medborgarskap.

Övergripande synpunkter

Länstyrelsen anser att det saknas forskning till stöd för tesen att kunskapskrav skulle främja integrationsprocessen och därmed ett inkluderande samhälle. Det framgår inte hur förslaget skulle bidra till att uppfylla syftet som anges. Samtidigt kvarstår, trots dispensmöjligheter och anpassningar, betydande risker för att individer med sämre förutsättningar att ta till sig och visa dessa kunskaper riskerar en än större utsatthet. Studier visar att införande av språkkrav för medborgarskap lett till att färre medborgarskap beviljats samt att högre krav på språkkunskaper ”leder till exkludering och diskriminering, i synnerhet av kvinnor, äldre och grupper med låg eller ingen utbildningsbakgrund och riskerar att leda till segregation i stället för till integration”. Det finns med andra ord en direkt motsättning mellan förslaget och syftet att främja ett inkluderande samhälle.

Länstyrelsen delar bedömningen att kunskaper i svenska och kunskaper om det svenska samhället är avgörande för möjligheterna att delta i arbetslivet och samhället i stort, att språket på många sätt är ”nyckeln till medborgarskapets förverkligande”. Det är rimligt att förvänta sig att en person som avser att bo i Sverige också har intresse av att lära sig språket och ta till sig kunskap om samhället. Däremot finns det svagt stöd för att detta skulle uppnås genom kunskapskrav kopplade till medborgarskapet. Det finns inget i betänkandet som visar att förutsättningarna är annorlunda nu jämfört med när exempelvis Medborgarskapsutredningen (SOU 2013:29) kom fram till att kunskapskravet kring effekterna av ett språkkunskapskrav är osäkert, samtidigt som det finns risker för negativa effekter, och att kunskapskrav därför inte lades fram. Om förslaget genomförs ser vi en risk att strukturella problem läggs på individen och att utsattheten för den som

redan har svårare att komma in i samhället fördjupas. Åtgärder för att stärka medborgarskapets status och för att främja ett inkluderande samhälle bör rimligtvis bygga på analys av problemet och dess orsaker samt dokumenterad kunskap och forskning om vilka åtgärder som bäst bidrar till att lösa dessa. Vidare bör såväl analys som åtgärder bygga på kunskap som inhämtats med hjälp av målgruppen själv.

Om förslaget ändå genomförs, eller inför vidare utredning av hur kunskapskrav knutna till medborgarskapet kan främja språkkunskaper och inkludering i samhället, anför Länsstyrelsen i Norrbotten följande synpunkter:

Jämställdhet

Länsstyrelsen delar bedömningen att kravet på kunskaper i svenska och samhällskunskap riskerar att få olika konsekvenser för kvinnor och män och att åtgärder för att stötta kvinnor behöver vidtas. Med utgångspunkt i Agenda 2030 och de globala målen vill Länsstyrelsen även lyfta in delmål 5.5 ”säkerställ fullt deltagande för kvinnor i ledarskap och beslutsfattande” samt 5.C ”skapa lagar och handlingsplaner för jämställdhet”. Jämställdhet handlar om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser. I sammanhanget vill vi även understryka att själva införandet av språkrav kan ifrågasättas ur ett jämställdhetsperspektiv, eftersom forskning visar att ”språkrav är det krav som utgör det största hindret för medborgarskap och att det skapar störst problem för äldre personer och kvinnor”. Länsstyrelsen hade önskat en mer utförlig analys utifrån hur införandet av medborgarskapsprovet påverkar jämställdheten.

Barnrättsperspektiv

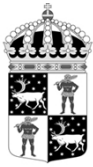
Länsstyrelsen efterlyser en mer omfattande barnkonsekvensanalys och prövning av barnets bästa för att analysera hur barns rättigheter enligt barnrättslagen påverkas av de olika förslagen. Bedömningen att förslagen har liten inverkan på barns möjligheter att bli medborgare är inte tillräcklig.

Kapitel 6.3: Kravet på kunskaper i svenska och samhällskunskap bör gälla från 18 års ålder

I utredningen framgår att kravet på kunskaper i svenska och samhällskunskap ska grundas på samhörighet, där syftet med utredningens förslag bland annat är att främja ett inkluderande samhälle. Argumenten för att inkludera barn från 16 år i personkretsen som omfattas av förslaget på kunskapskrav är otydliga, samtidigt som man framför en risk att barn riskerar att bli den enda familjemedlem som inte uppfyller kraven för medborgarskap. Samtidigt bör barn i åldern 16-17 år vid tidpunkten för ansökan om medborgarskap rimligtvis ha genomgått en del av grundskolan i Sverige och därmed i de flesta fall ha tillgodogjort sig de nödvändiga kunskaperna. Det är rimligt att exkludera barn under 18 år bland annat utifrån § 7 och 8 i Barnkonventionen vilka berör barns rätt till medborgarskap.

Kapitel 7.4: Nivån på svenskkunskaperna

Länsstyrelsen avstår att yttra sig om de specifika nivåer som föreslås. Däremot anser vi att det är bra att delbetänkandet tar hänsyn till den demokratiska aspekten av att en del av landets invånare riskerar att inte kunna bli medborgare och därmed förnekas sina demokratiska rättigheter, med risk för exkludering och utanförskap som följd. I första

hand verkar detta tala emot ett kunskapskrav, men i det fall ett sådant införs bör åtminstone de krav som ställs vara rimliga. Vi vill understryka vikten av att det av jämställdhets- och diskrimineringskäl är nödvändigt att utöka stödinsatser för de grupper som förväntas ha svårare att nå de nödvändiga kunskaperna, som äldre, personer med låg utbildningsbakgrund eller funktionsnedsättningar, precis som delbetänkandet konstaterar.

Kapitel 7.5: Provdelen i samhällskunskap

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att ett eventuellt prov i samhällskunskap bör grundas på en ny bok och inte kan, exempelvis, baseras på boken "Om Sverige". Om ett kunskapskrav för medborgarskap skulle införas vill vi dock understryka vikten av att samtliga samhällsorienterande insatser som finns tillgängliga under integrationsprocessen samordnas på ett sådant sätt att individerna förbereds för ett framtida medborgarskapsprov. Det vill säga från samhällsinformation under asyltiden och samhällsorientering för nyanlända, till förberedelsebok inför medborgarskapsprov. Gällande provdelen i samhällskunskap vill vi även framhäva att det är av stor vikt belysa Sveriges lagstiftning gällande hedersrelaterat våld och förtryck. I synnerhet lagstiftning mot barnäktenskap, tvångsäktenskap samt könsstympning samt annan lagstiftning som bedöms relevant på området.

Kapitel 9.1: Dispens från kravet på kunskaper i svenska och samhällskunskap

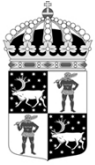
Länsstyrelsen tillstyrker att det ska vara möjligt att få dispens från kravet på kunskaper i svenska och grundläggande samhällskunskap för medborgarskap. Vi anser dock att det är nödvändigt att förtydliga innebörden av "särskilda skäl" samt hur dessa ska dokumenteras för att anses giltigt. Länsstyrelsens samlade bedömning är att utredningen har väl underbyggda förslag när det gäller att hantera funktionshindersnedsättning kopplat till själva provet.

Kapitel 9.2: Anpassning av medborgarskapsprovet

Länsstyrelsen tillstyrker att den som på grund av en funktionsnedsättning eller andra personliga förhållanden kan visa att denne har behov av anpassning av medborgarskapsprovet ska kunna medges anpassning av provet. Vi vill dock lägga till att det inte räcker att enbart anpassa själva provet, utan att även kurser och studiematerial måste anpassas så att t.ex. personer med låg utbildningsbakgrund eller funktionsnedsättningar har likvärdiga möjligheter att delta i och tillgodogöra sig studier på exempelvis SFI och samhällsorientering.

Avslutande ord

Ett jämlikt samhälle bygger på principen om allas lika rättigheter och möjligheter oberoende av t.ex. kön, etnicitet, religion, funktionsvariation, ålder och annan ställning. Även om många länder har haft en positiv ekonomisk utveckling med minskad fattigdom under de senaste decennierna, så har klyftorna ökat både inom och mellan länder. Jämlikhet minskar risken för konflikter och främjar alla människors möjlighet att delta i och påverka samhällsutvecklingen. En analys utifrån ett intersektionellt perspektiv ger oss en ojämlikhet som gör det svårt för Länsstyrelsen att göra annat än avstyrka förslaget i sin helhet. Sammantaget kan konsekvenserna av förslaget ge

Länsstyrelsen
Norrbotten

REMISS

Datum
2021-04-12

Diarienummer
850-532-2021

4 (4)

grupper i samhället som inte fullt inkluderas i den demokratiska processen vilket på sikt är problematiskt.

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Lotta Finnstorp. Evelina Harr har varit föredragande. I den slutliga utformningen av yttrandet har även Kristine Lejonklou och Sara Avander, Enheten för social hållbarhet medverkat samt Karin Börjesson, avdelningschef deltagit.